

Samling af Afgørelser

RETTENS KENDELSE (Første Afdeling)

13. januar 2017*

»Retspleje — fastsættelse af sagsomkostninger«

I sag T-88/09 DEP,

Idromacchine Srl, Porto Marghera (Italien),

Alessandro Capuzzo, Mirano (Italien),

Roberto Capuzzo, Spinea (Italien),

ved advokaterne W. Viscardini og G. Donà,

sagsøgere,

mod

Europa-Kommissionen ved É. Gippini Fournier og D. Grespan, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående en anmodning om fastsættelse af sagsomkostningerne som følge af dom af 8. november 2011, Idromacchine m.fl. mod Kommissionen (T-88/09, EU:T:2011:641),

har

RETTEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, I. Pelikánová (refererende dommer), og dommerne V. Valančius og U. Öberg,

justitssekretær: E. Coulon,

afsagt følgende

* Processprog: italiensk.

Kendelse

Faktiske omstændigheder, retsforhandlinger og parternes påstande

- 1 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 27. februar 2009 anlagde sagsøgerne, Idromacchine Srl samt Alessandro og Roberto Capuzzo, der hver er ejere af en andel på 50% af Idromacchine, et erstatningssøgsmål med påstand om, at Europa-Kommissionen blev tilpligtet at betale en erstatning for de angivelige økonomiske og ikke-økonomiske tab, som de hævder at have lidt på grund af offentliggørelse i Kommissionens beslutning C(2004) 5426, af 30. december 2004 »Statsstøtte – Italien – Statsstøtte N 586/2003, N 587/2003, N 589/2003 og C 48/2004 (ex N 595/2003) – Forlængelse af leveringsfristen på tre år for et kemikalietankskib – Opfordring til at fremsætte bemærkninger efter artikel 88, stk. 2 [EF]« (EUT 2005, C 42, s. 15), af betragtningen om, at Idromacchines levering af containere, som ikke levede op til kvalitets- og sikkerhedsstandarderne, skulle have ført til, at leveringen af skibene, i hvilken containerne skulle installeres, var forsinket.
- 2 Ved dom af 8. november 2011, Idromacchine m.fl. mod Kommissionen (T-88/09, EU:T:2011:641), forkastede Retten påstanden om erstatning, for så vidt som den vedrørte hele den angivelige økonomiske skade, og tog sagsøgernes påstand om erstatning for den ikke-økonomiske skade, som Idromacchine havde lidt, til følge. Endvidere bestemte Retten, at Kommissionen skulle bære sine egne omkostninger og betale to tredjedele af sagsøgernes omkostninger, således at sidstnævnte skulle bære en tredjedel af deres egne omkostninger.
- 3 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 24. januar 2012 iværksatte sagsøgerne appel til prøvelse af dom af 8. november 2011, Idromacchine m.fl. mod Kommissionen (T-88/09, EU:T:2011:641), som blev forkastet ved kendelse af 3. september 2013, Idromacchine m.fl. mod Kommissionen (C-34/12 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:552). Endvidere pålagde Domstolen sagsøgerne at betale sagsomkostningerne i forbindelse med appelsagen.
- 4 Ved mail af 13. februar 2014 oplyste sagsøgerne over for Kommissionen, at det beløb, som Kommissionen skulle betale i »sagsomkostninger« i forbindelse med sagen, androg 98 598,33 EUR.
- 5 Efter forhandling mellem parterne foreslog Kommissionen i skrivelse af 9. marts 2015 at betale et beløb på 25 000 EUR og siden et beløb på 29 000 EUR i forbindelse med en telefonsamtale med sagsøgernes advokater den 19. maj 2015.
- 6 Ved mail af 9. juni 2015 afslog sagsøgerne Kommissionens tilbud.
- 7 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 26. november 2015 har sagsøgerne indgivet den foreliggende anmodning om fastsættelse af sagsomkostningerne og nedlagt følgende påstande:
 - De sagsomkostninger, der kan kræves erstattet for sag T-88/09, herunder nærværende procedures sagsomkostninger, fastsættes til 102 264,99 EUR.
 - Det nævnte beløb eller det beløb, som Retten måtte fastsætte, tillægges morarenter fra datoen for denne kendelses afsigelse, eller i det mindste fra dennes forkyndelse, og indtil betaling sker, beregnet på grundlag af den rente, som Den Europæiske Centralbank (ECB) anvender ved sine refinansieringstransaktioner, der gælder den første dag i måneden for den manglende betaling, tillagt tre et halvt procentpoint eller, subsidiært, to procentpoint.

- 8 Kommissionen har i sit indlæg, der blev indleveret til Rettens Justitskontor den 19. januar 2016, nedlagt følgende påstande:
- Sagsøgernes nødvendige sagsomkostninger i sag T-88/09 fastsættes til et samlet beløb på ikke over 36 000 EUR.
 - Kommissionen tilpligtes at betale to tredjedele af de sagsomkostninger, som kan kræves erstattet.

Retlige bemærkninger

- 9 Opstår der tvist om, hvilke sagsomkostninger der kan kræves erstattet, træffer Retten, efter at have givet den part, som anmodningen vedrører, lejlighed til at fremsætte sine bemærkninger, i overensstemmelse med procesreglementets artikel 170, stk. 3, ved kendelse endelig afgørelse herom.

De omkostninger, som sagsøgerne kan kræve erstattet

- 10 Det fremgår af procesreglementets artikel 140, litra b), at de udgifter, der kan kræves erstattet, er nødvendige udgifter, som parterne har afholdt med henblik på sagens behandling, især rejse- og opholdsudgifter og vederlag til befuldmægtigede, rådgivere eller advokater.
- 11 Ifølge fast retspraksis vedrørende artikel 91, litra b), i Rettens procesreglement af 2. maj 1991, hvis ordlyd er den samme som procesreglementets artikel 140, litra b), fremgår det af denne bestemmelse, at de udgifter, der kan kræves erstattet, dels er begrænset til de udgifter, der er afholdt med henblik på sagens behandling ved Retten, dels til udgifter, som var nødvendige i denne forbindelse (jf. kendelse af 25.3.2014, Marcuccio mod Kommissionen, T-126/11 P-DEP, ikke trykt i Sml., EU:T:2014:171, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).
- 12 Når Retten fastsætter de nødvendige sagsomkostninger, tager den hensyn til samtlige omstændigheder i sagen, indtil kendelsen vedrørende fastsættelse af sagsomkostningerne underskrives, herunder de nødvendige udgifter i forbindelse med sagen vedrørende fastsættelse af sagsomkostningerne (kendelse af 25.3.2014, Marcuccio mod Kommissionen, T-126/11 P-DEP, ikke trykt i Sml., EU:T:2014:171, præmis 27).
- 13 I nærværende sag har sagsøgerne påberåbt sig forskellige udgifter og honorarer, dvs. advokathonorarer, som er faktureret efter time-tariffer og ikke efter timer, kommunikationsudgifter og udgifter til telekonferencer, mails, telefaxer, skrivelser og fotokopier, udgifter til en bogføringsteknisk sagkyndig erklæring (herefter »en sagkyndig erklæring«) samt rejseudgifter og -godtgørelser i forbindelse med retsmødet den 8. februar 2011 og et fast beløb på 5% af honorarerne med henvisning til »godtgørelse for generelle udgifter«.
- 14 Kommissionen har bestridt, at udgifterne til indhentelse af en sagkyndig erklæring samt kommunikationsudgifter og det faste beløb for generelle udgifter kan erstattes.
- 15 Hvad for det første angår advokathonorarerne er det ubestridt, at honorarerne for selve det juridiske arbejde er omkostninger, som kan erstattes. I nærværende sag kræver sagsøgerne imidlertid, at advokathonorarerne for bestemte ydelser, som er faktureret pr. enhed, nemlig kommunikation og telekonferencer, mails, telefaxer og skrivelser, også erstattes.
- 16 I det omfang visse af de i præmis 15 ovenfor nævnte særlige ydelser vedrører egentligt juridisk arbejde, må det dermed antages, at honorarerne herfor allerede er inkluderet i de honorarer, som faktureres pr. time, og derfor ikke kan faktureres igen, medmindre man tillader en duplikering af honorarerne, som Kommissionen med rette har fremhævet. I det omfang andre af de i præmis 15 ovenfor nævnte

ydelse vedrører accessorisk administrativt arbejde, som ikke kan lønnes ved honorarer, udgør omkostningerne hertil generelle udgifter, som i princippet kan erstattes. I det omfang sagsøgerne også kræver godtgørelse af et fast beløb for generelle udgifter, skal det, som Kommissionen med rette har fremhævet, undgås, at disse udgifter godtgøres to gange.

- 17 Endvidere bemærkes det, at det først og fremmest tilkommer Retten at tage hensyn til, om det antal timer, der samlet er medgået, kan anses for objektivt nødvendigt af hensyn til sagens behandling ved Retten, uanset hvor mange advokater arbejdet har været delt mellem (kendelse af 30.10.1998, Kaysersberg mod Kommissionen, T-290/94 (92), EU:T:1998:255, præmis 20, af 15.3.2000, Enso-Gutzeit mod Kommissionen, T-337/94 (92), EU:T:2000:76, præmis 20, og af 28.6.2004, Airtours mod Kommissionen, T-342/99 DEP, EU:T:2004:192, præmis 30). Det bemærkes i den henseende, at antallet af timer, som sagsøgernes to repræsentanter har faktureret parallelt for møde på advokatkontoret med klienterne, behandling af sagen, behandling af svarskriftet og duplikken, behandling af retsmøderapporten, forberedelse af retsmødet og deltagelse heri, er åbenbart uforholdsmæssigt og ikke i sin helhed kan kvalificeres som nødvendigt i forbindelse med proceduren for Retten.
- 18 Hvad for det andet angår udgifterne til indhentelse af en sagkyndig erklæring fremgår det af retspraksis, at i sager, som indebærer vurderinger af hovedsageligt økonomisk karakter, kan økonomiske rådgiveres eller eksperter medvirken til at komplettere de juridiske rådgiveres arbejde sommetider vise sig nødvendig og således medføre udgifter, som kan erstattes i henhold til procesreglementets artikel 140, litra b) (jf. i denne retning kendelse af 19.12.2006, WestLB mod Kommissionen, T-228/99 DEP, ikke trykt i Sml., EU:T:2006:405, præmis 78 og den deri nævnte retspraksis).
- 19 Det forholder sig således, når en sådan medvirken er objektivt nødvendig i forbindelse med proceduren. Dette kan navnlig være tilfældet, når indhentelse af en sagkyndig erklæring viser sig udslagsgivende for tvistens resultat, og en parts fremlæggelse heraf har gjort det unødvendigt for Retten at indhente en sagkyndig erklæring inden for rammerne af sine undersøgelsesbeføjelser i henhold til artikel 25 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol og procesreglementets artikel 91 (kendelse af 19.12.2006, WestLB mod Kommissionen, T-228/99 DEP, ikke trykt i Sml., EU:T:2006:405, præmis 79).
- 20 Dette er imidlertid ikke tilfældet i denne sag. Ifølge sagsøgerne havde indhentelsen af en sagkyndig erklæring til formål, at en kvalificeret og uafhængig ekstern person skulle bibringe større troværdighed til de kommercielle og økonomiske oplysninger, som sagsøgerne havde taget i betragtning for at bevise skaden og årsagssammenhængen med den adfærd, som Kommissionen bebrejdes. I den henseende bemærkes for det første, at den indhentede sagkyndige erklæring, således som beskrevet af den sagkyndige – et revisionsfirma – selv, bestod af en enkel kontrol af, hvorvidt beløbene i en »bogføringsteknisk« rapport del 1-3 vedrørende sektoren for fremstilling af dampkedler, som sagsøgerne havde udarbejdet, stemte overens med de regnskabsposter, årsregnskaber, beløb og oplysninger, der var anført i handelskorrespondancen og de andre kilder nævnt i denne rapport. Der var altså i realiteten snarere tale om en erklæring om oplysningernes rigtighed end om en sagkyndig erklæring.
- 21 For det andet vedrørte den attesterede rapport først og fremmest detaljerne for så vidt angår den økonomiske skade, som sagsøgerne gjorde gældende for Retten. Hvad angår den ikke-økonomiske skade foreslog rapporten alene at fastsætte et beløb efter billighed på 30%-50% af den påberåbte økonomiske skade, anslået til 5 459 641,28 EUR, uden at angive de betragtninger, som skulle godtgøre denne andel. Da Retten dels frifandt Kommissionen i det hele for så vidt angår den økonomiske skade, dels udtrykkeligt forkastede den af sagsøgerne foreslåede beregningsmetode og størrelsen af den ikke-økonomiske skade, for i sidste ende at fastsætte sidstnævnte til 20 000 EUR (dom af 8.11.2011, Idromacchine m.fl. mod Kommissionen, T-88/09, EU:T:2011:641, præmis 74 og 76), må det fastslås, at den attesterede rapport hverken var nødvendig eller nyttig i forbindelse med proceduren.

- 22 Det er korrekt, at det ikke alene af den omstændighed, at sagsøgeren ikke har fået medhold på et bestemt punkt, eller at Retten ikke har lagt de omstændigheder til grund, som et bevis skulle godtgøre, kan udledes, at dette bevis ikke var nødvendigt eller nyttigt i forbindelse med proceduren, idet en part derved straffes for at have forsøgt fuldt ud at opfylde forpligtelsen til at bevise de faktiske omstændigheder, som vedkommende har gjort gældende. I nærværende sag har attesteringen i den »bøgføringstekniske« rapport, som sagsøgerne har fremlagt, imidlertid ikke sparet Retten, som omhandlet i den i præmis 19 ovenfor nævnte retspraksis, for at indhente en sagkyndig erklæring inden for rammerne af sine undersøgelsesbeføjelser i henhold til artikel 25 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol og procesreglementets artikel 91. Det fremgår nemlig af præmis 104-115 i dom af 8. november 2011, Idromacchine m.fl. mod Kommissionen (T-88/09, EU:T:2011:641), at Rettens frifindelse af Kommissionen for så vidt angår den økonomiske skade, som den attesterede rapport skulle bevise, skyldtes, at sagsøgerne ikke havde ført bevis for, at der bestod en årsagssammenhæng mellem Kommissionens kulpøse adfærd og den påberåbte skade. Retten havde derfor ikke haft behov for at indhente en sagkyndig erklæring for at kontrollere de oplysninger, som sagsøgerne havde fremført, selv hvis den bekræftelse, som sagsøgerne havde fremlagt, ikke havde fandets.
- 23 Som følge heraf kan udgifterne i forbindelse med indhentelsen af den sagkyndige erklæring ikke erstattes.
- 24 Hvad angår sagsøgernes argument, hvorefter Retten, for hvilken de havde krævet erstatning af udgifterne til indhentelse af en sagkyndig erklæring som lidt økonomisk skade, selv har fastslået, at sådanne udgifter, som parterne har afholdt under retssagen, ikke kan betragtes som et særligt tab i forhold til sagsomkostningerne (dom af 8.11.2011, Idromacchine m.fl. mod Kommissionen, T-88/09, EU:T:2011:641, præmis 98), skal det blot bemærkes, at selv om Retten således fastslog, at udgifterne til indhentelse af en sagkyndig erklæring udgjorde en del af sagsomkostningerne, tog Retten på ingen måde stilling til, hvorvidt de kunne erstattes i medfør af procesreglementets artikel 140, litra b).
- 25 For det tredje er kommunikationsudgifter i princippet udgifter, som kan erstattes, med undtagelse af interne kommunikationer mellem sagsøgernes advokater fra deres kontorer i Bruxelles (Belgien) og Padua (Italien). Det skal herved bemærkes, at udgifter til kommunikation mellem en parts to advokater ikke kan anses for nødvendige udgifter (jf. i denne retning kendelse af 20.11.2012, Al Shanfari mod Rådet og Kommissionen, T-121/09 DEP, ikke trykt i Sml., EU:T:2012:607, præmis 43 og den heri nævnte retspraksis). I det omfang disse kommunikationer ikke er identificerede i forhold til samtlige de kommunikationer, sagsøgerne har anført, må det være at foretrække, at kommunikationsudgifterne erstattes med et fast beløb som generelle udgifter.
- 26 For det fjerde er udgifterne til fotokopier, som sagsøgerne har anført i nærværende sag, udgifter, der kan kræves erstattet, hvilket Kommissionen ikke har bestridt.
- 27 Hvad for det femte angår udgifterne til retsmødet skal det dels bemærkes, at en »rejsegodtgørelse« ikke forekommer nødvendig, idet betalingen for deltagelse i retsmødet er indeholdt i honorarerne. Dels forekommer tilstedeværelsen af to advokater ved retsmødet, i modsætning til, hvad Kommissionen har gjort gældende, ikke uforholdsmæssig i betragtning af sagens betydning, således at rejse- og opholdsudgifterne i forbindelse med deres deltagelse kan kræves erstattet.
- 28 For det sjette er generelle udgifter på 5% af sagsøgernes advokaters honorarer i den pågældende sag uforholdsmæssigt, selv om disse udgifter ganske vist kan kræves erstattet i henhold til procesreglementets artikel 140, litra b). Under de i sagen foreliggende omstændigheder forekommer en sats på 2% passende for at fastsætte størrelsen af generelle udgifter, bortset fra udgifterne til fotokopier, som kan kræves erstattet.

De sagsomkostninger, der kan kræves erstattet

- 29 For så vidt angår størrelsen af de sagsomkostninger, der kan kræves erstattet, skal det bemærkes, at Retten i mangel af EU-retlige bestemmelser om salærtakster ifølge fast retspraksis er frit stillet ved dens vurdering af de foreliggende oplysninger, idet den dog skal tage hensyn til sagens genstand og karakter, dens betydning efter EU-retten og dens sværhedsgrad såvel som til den arbejdsbyrde, de pågældende befuldmægtigede og rådgivere har båret i forbindelse med sagen, samt til parternes økonomiske interesse i sagen (kendelse af 19.12.2006, WestLB mod Kommissionen, T-228/99 DEP, ikke trykt i Sml., EU:T:2006:405, præmis 61).
- 30 Hvad for det første angår de økonomiske interesser i sagen kan deres størrelse ikke bestemmes ud fra det samlede beløb af skader og renter, som sagsøgerne havde nedlagt påstand om i hovedsagen, i et erstatningssøgsmål som det i denne sag omhandlede. Som fremhævet af Kommissionen, ville en sådan tilgang kunne tilskynde sagsøgerne til at fremsætte eksorbitante påstande. Under hensyn til sagens omstændigheder må det antages, at de økonomiske interesser i sagen var begrænsede.
- 31 For det andet hvad angår sagens vigtighed set i forhold til EU-retten og dens vanskelighed skal det bemærkes, at sagen vedrørte et søgsmål med henblik på at opnå erstatning for den skade, som hævdes at være lidt som følge af Kommissionens retsstridige adfærd, hvilket er et sagsområde med en righoldig retspraksis med hensyn til betingelserne for Unionens ansvar uden for kontrakt og opgørelsen af skaden. I øvrigt bemærkes det, at Kommissionens adfærd ikke er blevet bestridt med hensyn til de faktiske omstændigheder, idet sagen begrænser sig til den retlige kvalifikation af adfærden, godtgørelsen af årsagssammenhængen og opgørelsen af skaden. Under disse omstændigheder skal sagens betydning og kompleksitet anses for gennemsnitlig.
- 32 Hvad for det tredje angår omfanget af det udførte arbejde kan den begrænsede betydning af de økonomiske interesser i sagen samt sagens gennemsnitlige juridiske betydning og kompleksitet ikke godtgøre de 486 timer, som sagsøgernes advokater angiver at have benyttet på hovedsagen, og giver ikke Retten grundlag for at anse hele beløbet på 118 700 EUR i honorarer faktureret til den timetakst, som de har oplyst, for objektivt nødvendige i henhold til procesreglementets artikel 140, litra b), ligesom udgifter til koordinering af sagsøgernes forskellige rådgivere ikke kan anses for nødvendige udgifter, der skal tages i betragtning ved beregningen af det beløb, der kan kræves erstattet (jf. i denne retning kendelse af 20.11.2012, Al Shanfari mod Rådet og Kommissionen, T-121/09 DEP, ikke trykt i Sml., EU:T:2012:607, præmis 30 og den deri nævnte retspraksis).
- 33 Det bemærkes for det første, at i alt 241 arbejdstimer for at behandle hovedsagen, definere mandatet og udfærdige stævningen forekommer uforholdsmæssigt. Under hensyntagen til omstændighederne nævnt i præmis 30-31 ovenfor forekommer 85 arbejdstimer passende som den tid, der kræves for en erfaren advokat inden for dette område til at udføre de omhandlede opgaver.
- 34 For det andet har sagsøgerne angivet fire timers arbejde for at udfærdige en ansøgning om fornyet behandling af Rettens afgørelse vedrørende ansøgningen om anonymitet og unkladelse af offentliggørelsen af visse oplysninger. Da denne ansøgning, som Retten forkastede, begrænsede sig til at gentage oplysninger og argumenter, som allerede var indeholdt i den oprindelige ansøgning om anonymitet, som blev fremsat i stævningen, og som Retten forkastede, kan de arbejdstimer, som er blevet brugt hertil, ikke anses for nødvendige i forhold til proceduren for Retten.
- 35 For det tredje forekommer de 148 arbejdstimer, som sagsøgerne har opgjort til behandling af svarskriftet og udfærdigelse af replikken, at være uforholdsmæssigt. Under hensyntagen til omstændighederne nævnt i præmis 30 og 31 ovenfor og den tid, som anses for passende for at behandle hovedsagen, definere mandatet og udfærdige stævningen som omhandlet i præmis 33 ovenfor, forekommer 35 arbejdstimer passende som den tid, der kræves for en erfaren advokat inden for dette område til at udføre disse opgaver.

- 36 For det fjerde har sagsøgerne angivet 20 timers arbejde til behandling af duplikken, 6 timer til diskussion med klienterne, 2 timer til udfærdigelsen af ansøgningen om yderligere taletid til indlægget under den mundtlige forhandling, 14 timer til behandling af retsmøderapporten og udfærdigelse af bemærkninger til denne samt 47 timer til forberedelse af den mundtlige behandling. Som Kommissionen med rette har bemærket, forekommer i alt 89 timers til dette arbejde alt for meget. Behandlingen af duplikken og retsmøderapporten udgør en integreret del af forberedelsen af den mundtlige forhandling, retsmøderapporten bestod kun af 13 sider og sammenfattede parternes anbringender og argumenter, som allerede var parternes advokater bekendt, og selve retsmødet var ukompliceret og varede kun 2 timer, uden at det var nødvendigt at tilkende parterne yderligere taletid. Under disse omstændigheder forekommer 24 arbejdstimer passende som den tid, der kræves for en erfaren advokat til at udføre disse opgaver. 4 timers arbejde til deltagelse i selve retsmødet må anses for nødvendigt (2 timers arbejde for hver af sagsøgernes to advokater).
- 37 For det femte bemærkes det, at Retten ifølge fast retspraksis ikke er kompetent til at fastsætte de beløb, som parterne skal udrede i honorarer til deres egne advokater, hvorimod de kan fastsætte den del af disse beløb, der kan søges godtgjort hos den part, som idømmes sagsomkostningerne. Når Retten tager stilling til en anmodning om fastsættelse af sagsomkostninger, skal den derfor ikke tage hensyn til en national tarif for advokaters salærer eller til en eventuel aftale herom mellem den pågældende part og dennes befuldmægtigede eller advokater (Rettens kendelse af 8.11.1996, Stahlwerke Peine-Salzgitter mod Kommissionen, T-120/89 (92), EU:T:1996:161, præmis 27, og af 10.1.2002, Starway mod Rådet, T-80/97 DEP, EU:T:2002:1, præmis 26).
- 38 I nærværende sag er de honorarer, som sagsøgernes advokater opkræver, i overensstemmelse med sagens kompleksitet. En tarif på 300 EUR pr. time som faktureret for det arbejde, der er udført af advokat W. Viscardini, er faktisk i overensstemmelse med tariffen for en advokat med stor erfaring inden for det pågældende område. Faktureringen af advokat G. Donas arbejde til 200 EUR pr. time svarer ligeledes til de honorarer, der generelt opkræves for en ansat advokat med en vis erfaring. Under hensyntagen til retspraksis nævnt i præmis 17 ovenfor bør der derfor i nærværende sag anvendes en enkelt tarif på 250 EUR pr. time for de arbejdstimer, som anses for nødvendige i forhold til proceduren for Retten.
- 39 Det følger heraf, at de udgifter, som sagsøgerne kan kræve erstattet af Kommissionen for advokathonorarer, i alt beløber sig til 37 000 EUR, nemlig 21 250 EUR til behandlingen af hovedsagen, definitionen af mandatet og udfærdigelsen af stævningen, 8 750 EUR til behandlingen af svarskriftet og udfærdigelsen af replikken, 6 000 EUR til forberedelse af retsmødet og 1 000 EUR til deltagelse i selve retsmødet.
- 40 For det fjerde forekommer et beløb på 411 EUR til fotokopier ikke uforholdsmæssigt og er i øvrigt ikke bestridt af Kommissionen, hvorfor det skal anses for nødvendigt i forhold til proceduren for Retten.
- 41 Hvad for det femte angår udgifterne i forbindelse med retsmødet kan der, da de generelle udgifter, bortset fra udgifter til fotokopier, erstattes med et fast beløb beregnet ved anvendelse af en procentsat af sagsøgernes advokaters honorarer, som bemærket af Kommissionen, ikke derudover ydes erstatning for »accessoriske udgifter til retsmødet«, således som sagsøgerne kræver det, uden at karakteren af disse udgifter udspecificeres. Under disse omstændigheder skal udgifter, der kan kræves erstattet for udgifter i forbindelse med retsmødet, fastsættes til 1 082 EUR til dækning af rejse- og opholdsudgifterne for sagsøgernes to advokater.
- 42 For det sjette for så vidt angår generelle udgifter, bortset fra udgifterne til fotokopier, skal disse som det fremgår af præmis 28 ovenfor erstattes med et fast beløb på 740 EUR, nemlig 2% af sagsøgernes advokaters honorarer, som anses for nødvendigt i forhold til proceduren for Retten som fastslået i præmis 39 ovenfor.

- 43 Hvad for det syvende angår udgifterne til nærværende sag vedrørende fastsættelse af sagsomkostningerne, som sagsøgerne anslår til 5 000 EUR (20 timer til en tarif på 250 EUR pr. time), bemærkes alene, at disse ikke var nødvendige i forhold til proceduren for Retten, da Kommissionen under den administrative procedure havde foreslået at betale et beløb, der overstiger det beløb, som Retten finder nødvendigt (jf. præmis 5 ovenfor).
- 44 Sammenfattende vurderes sagsøgernes samlede erstatningsberettigede sagsomkostninger i hovedsagen således til 39 233 EUR, nemlig 37 000 EUR til deres advokaters honorarer i hovedsagen, 411 EUR til fotokopier, 1 082 EUR til udgifter i forbindelse med retsmødet og 740 EUR til generelle udgifter, bortset fra udgifter til fotokopier.
- 45 Af det samlede beløb på 39 233 EUR, skal Kommissionen afholde to tredjedele, dvs. 26 155 EUR, i overensstemmelse med dom af 8. november 2011, Idromacchine m.fl. mod Kommissionen (T-88/09, EU:T:2011:641).

Argumentet om tilsidesættelse af retten til domstolsprøvelse

- 46 Sagsøgerne har gjort gældende, at hvis Retten ikke anerkender de udgifter, som de faktisk har afholdt, som erstatningsberettigede, vil det indebære en tilsidesættelse af retten til domstolsprøvelse, der er beskyttet i henhold til artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«). Hvis det beløb på 20 000 EUR, som Retten tilkendte dem som erstatning for ikke-økonomisk skade, bliver »neutraliseret« af de udgifter, som de selv skal afholde, vil det udgøre en nægtelse af adgang til domstolsprøvelse.
- 47 Kommissionen har bestridt disse argumenter.
- 48 Det bemærkes for det første, at princippet om effektiv domstolsprøve er et generelt EU-retligt princip, som i dag er udtrykt i artikel 47 i chartret om grundlæggende rettigheder, hvis stk. 1 fastsætter, at enhver, hvis rettigheder og friheder som sikret af EU-retten er blevet krænket, skal have adgang til effektive retsmidler for en domstol under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i nævnte artikel, og hvis stk. 2, der svarer til artikel 6, stk. 1, i EMRK, fastsætter, at enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov (dom af 28.2.2013, fornyet prøvelse Arango Jaraillo m.fl. mod EIB, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, præmis 40-42).
- 49 Sagsøgerne har imidlertid i nærværende sag ikke gjort gældende, at udøvelsen af deres ret til domstolsprøvelse er blevet indskrænket, men har i realiteten gjort gældende, at denne ret bliver berøvet sit indhold, hvis den del af udgifter, som de selv skal afholde i sag T-88/09, overstiger det beløb, som Retten har tilkendt dem i denne sag, hvilket ville medføre, at de berøves den omhandlede erstatning.
- 50 Det bemærkes i denne henseende, at bortset fra i tilfælde af retshjælp, hvilket ikke er relevant i nærværende sag, skal omkostninger ved at være repræsenteret af en advokat afholdes af enhver person, som anlægger sag ved en retsinstans, der kræver en sådan repræsentation, hvilket tillige gælder for andre omkostninger forbundet med varetagelsen af den pågældendes rettigheder, såsom udgifter til udarbejdelse af attester eller sagkyndige erklæringer, som skal godtgøre kravene fremsat i en retssag. Den omstændighed, at en part, som kun delvist får medhold i sagen, må afholde en del af disse udgifter, er en følge af den generelle regel om fordeling af sagsomkostninger, som navnlig kommer til udtryk i artikel 87, stk. 3, i Rettens procesreglement af 2. maj 1991, hvorefter sagsomkostningerne i sådanne tilfælde kan fordeles. Den omstændighed, at visse udgifter, som en part har afholdt, ikke vil kunne kræves erstattet og således må afholdes af den pågældende part selv, er en følge af

procesreglementets artikel 170, hvorefter Retten træffer afgørelse om, hvilke sagsomkostninger der kan kræves erstattet, i tilfælde af tvist mellem parterne. Anvendelsen af disse bestemmelser kan ikke udgøre en tilsidesættelse af retten til domstolsprøvelse, herunder i en sag som den foreliggende, hvor de udgifter, som sagsøgeren selv skal afholde, overstiger det beløb, som Retten har tilkendt vedkommende i hovedsagen. Spørgsmålet om størrelsen af de udgifter, som sagsøgeren selv skal afholde, er forskelligt og uafhængigt af spørgsmålet om, hvorvidt den sagsøgte institution dømmes i hovedsagen.

- 51 Denne konklusion afkræftes ikke af den dom afsagt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, som sagsøgerne har påberåbt sig, og hvori det blev fastslået, at anvendelsen af bestemmelser om retsgebyrer, som medfører, at sagsøgeren fratages næsten hele den erstatning, som staten var blevet dømt til at betale vedkommende for ulovlig varetægtsfængsling, udgjorde en tilsidesættelse af retten til domstolsprøvelse. Det skal i den henseende alene bemærkes, at den nævnte sag omhandlede de retsgebyrer, som blev opkrævet af den stat, der var blevet dømt til at betale en erstatning til sagsøgeren, hvilket kunne give indtryk af, at staten med den ene hånd tog det, som var blevet givet med den anden for at erstatte en tilsidesættelse af EMRK (Menneskerettighedsdomstolen, 12.7.2007, Stankov mod Bulgarien, CE:ECHR:2007:0712JUD006849001, §§ 51-67). Da proceduren for Unionens retsinstanser i princippet imidlertid er gratis, skal sagsøgerne kun afholde en del af honorarerne og udgifterne til deres egne advokater, og disse beløb ligger i sagens natur uden for Kommissionens indflydelse.
- 52 Følgelig skal argumentet om tilsidesættelse af retten til domstolsprøvelse afvises.

Påstanden om morarenter

- 53 Sagsøgerne har nedlagt påstand om, at de erstatningsberettigede omkostninger tillægges morarenter fra afsigelsen af kendelsen eller i det mindste fra forkyndelsen og indtil den effektive betaling af disse omkostninger.
- 54 Det bemærkes i den henseende, at konstateringen af en eventuel forpligtelse til at betale morarenter og fastsættelsen af den rentesats, som skal anvendes, henhører under Rettens kompetence i medfør af procesreglementets artikel 170, stk. 1 og 3 (kendelse af 23.5.2014, Marcuccio mod Kommissionen, T-286/11 P-DEP, ikke trykt i Sml., EU:T:2014:312, præmis 25).
- 55 Ifølge fast retspraksis skal en påstand om forhøjelse af det skyldige beløb i en sag om fastsættelse af sagsomkostningerne med morarenter tages til følge for perioden mellem forkyndelsen af kendelsen om sagsomkostningerne og datoen for den effektive erstatning af disse udgifter (jf. kendelse af 24.10.2011, Marcuccio mod Kommissionen, T-176/04 DEP II, ikke trykt i Sml., EU:T:2011:616, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).
- 56 Under hensyn til sagens omstændigheder finder Retten det passende at beregne den rentesats, som finder anvendelse, på grundlag af den sats, som Den Europæiske Centralbank anvender på sine vigtigste refinansieringstransaktioner, og som er gældende den første dag i forfaldsmåned, forhøjet med 3,5 procentpoint.

På grundlag af disse præmisser bestemmer

RET TEN (Første Afdeling):

- 1) **De sagsomkostninger, som Europa-Kommissionen skal erstatte Idromacchine Srl samt Alessandro og Roberto Capuzzo, fastsættes til i alt 26 155 EUR.**

- 2) **Dette beløb pålægges morarenter fra datoen for forkyndelsen af nærværende kendelse til den effektive betalingsdato med den sats, som Den Europæiske Centralbank anvender på sine vigtigste refinansieringstransaktioner, og som er gældende den første dag i forfaldsmåned, forhøjet med 3,5 procentpoint.**

Således bestemt i Luxembourg den 13. januar 2017.

Justitssekretær Afdelingsformand

E. Coulon I. Pelikánová
DA